

Møde i Nationalparkrådet den 24. oktober 2023

Referat - Endeligt

Udsendt 9. november 2023

Mødetid: 24. oktober 2023 kl. 17

Mødested: Restaurant Kammerslusen, Bjerrumvej 30, 6760 Ribe

Deltagere: Medlemmer af Nationalparkrådet for Nationalpark Vadehavet samt sekretariatet

Mødeleder: Jens Lorenzen, formand for rådet

Referent: Marianne Thorlund Tølbøll

Bilag: Bilag udsendt med den endelige dagsorden 1 uge før mødet

Deltageroversigt:

Ribemarsken, formand	Jens Lorenzen	
Vadehavets Bådklubber, næstformand	Steffen Steffensen	
Museerne i Vadehavsområdet	Anne Marie Ludvigsen	Afbud
Danmarks Fiskeriforening	Pau Schramm	
Dansk Botanisk Forening	Søren Vinding	
Destination Vadehavskysten	Hans Peter Folmann	Afbud
Aarhus Universitet, Bioscience	Thomas Bregnballe	
Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse	Mads Møller Jepsen	
GEUS	Merete Binderup	
LAG Fanø/Varde	Preben Friis-Hauge	
LAG Tønder/Haderslev	Johanne Marie Ludvigsen	
FLAG	Ole Jakobsen	
Lokalarkiverne	Jytte Knudsen	
Marsken omkring Sneum Å	Kurt Aakjær	
Region Syddanmark	Poul Erik Jensen	
Det Rådgivende Udvalg for Tøndermarsken	Jens Møller	
Det Rådgivende Udvalg for Vadehavet	Lasse H Schouesboe	Afbud
Business Esbjerg	Troels Larsen	
Vadehavets FormidlerForum	Bente Krog Bjerrum	
Vadehavskunstnerne	Daisy Dahl	
Skallingen, Ho og Oksbøl	Anne Marie Slaikjær	
Varde Ådal	Hans Julius Jakobsen	
Marbækområdet	Carsten Mathiesen	
Fanø	Torben Korsgaard	
Fanø	Julie Aalund Sørensen	Afbud
Ribemarsken	Kent Rygaard	
Mandø	Poul Erik Fredskild	Fraværende
Rømø	Christiane Terhart	
Rømø	Henrik Manø Stenrøjl Kristensen	
Tøndermarsken	Kurt Schmidt	
Tøndermarsken	Anette Liljensøe	

Praktiske oplysninger:

Selve mødet starter kl. 17.30 og forventes afsluttet senest kl. 20.30. Der serveres en let anretning bestående af en let anretning og sodavand fra kl. 17.00 – 17.30. Der vil under mødet være kaffe/the/vand og sødt til rådighed. OBS – Der vil være mulighed for at komme ombord på Nationalparkskipet Vadehavet mellem 16.30 og 17.00.

Ændringsforslag samt afbud til: vadehavet@danmarksnationalparker.dk eller telefon 72 54 36 34 **senest den 17. oktober 2023 kl. 12.00.**

Punkter på dagsordenen:

Punkt 1 - Velkomst og godkendelse af dagsorden - Beslutningspunkt (5 min.)

Motivering:

Jens Lorenzen byder velkommen og dagsordenen godkendes.

Referat: Afbud fra Alette Houman Dyhrfjeld, Marianne Thorlund Tølbøll referent

Beslutning: Dagsorden godkendt

Punkt 2 – Evaluering af Nationalparkplan 2019-2024 - Beslutningspunkt (45 min.)

Motivering:

Rådet deltog i evalueringen af vores indsats på at indfri nationalparkplan 2019-2024 på en workshop i maj. Efterfølgende, på et møde i juni, blev de kvantitative hovedresultater af workshoppen fremlagt for rådet af sekretariatet. Rådet har dog ikke set resultaterne af en interviewundersøgelse af 17 interessenter, som også indgår i den evalueringsrapport der blev fremlagt på bestyrelsesmødet den 21. september og godkendt med den lille justering, at rapportens opsamlede anbefalinger tages ud af rapporten og indsættes i et selvstændigt dokument, som vil blive anvendt i processen med at lave en ny plan i 2024. Det er den reviderede evalueringsrapport der er fremsendt til rådet, mens anbefalingsdokumentet ikke er udarbejdet.

På rådsmødet fremlægges meget kort hovedresultater fra evalueringsrapporten med fokus på de kvalitative resultater, hvorefter Rådet får mulighed for at drøfte og kommentere på evalueringens resultater i grupper med opsamling i plenum, med fokus på det fremadrettede arbejde med den nye plan.

Referat:

Fremlæggelse ved Peter Saabye Simonsen.

Resultater af evalueringsworkshop for bestyrelse og råd. Dertil survey og interviews, og endelig evalueringsrapport færdig og fremsendt.

Partnersurvey viser lidt vigende tilslutning, men kan måske tillægges Corona, krig i Ukraine og energikrise. Der har været nok for partnerne at se til ift. at få deres forretning til at køre.

Omvendt er der også en kreds af Partnere der efterlyser større forventninger fra NPV til dem.

Interviews med 17 kerneinteressenter af ekstern evaluators. Fokus på hvordan det står til med samarbejdet partnere/NPV imellem. Desuden gerne bud på, hvordan NPV kan stemple ind i nogle af de store samfunds dagsordener. Der er generelt mange positive kommentarer, såvel i forhold til naturarbejdet som de konkrete relations skabende initiativer. Partnerne er positivt overrasket over at NPV taler med en større stemme i centrale spørgsmål, f.eks. test-møller.

Organisation og økonomi er vel udført ift. planen.

Bæredygtighed – matches med FN's verdensmål samt målestokken for People, Planet & Profit.

Konklusion: Vi er lykkedes med at realisere hovedparten – nogle udestår endnu. Deraf bliver nogen løst inden planperioden slutter med udgangen af 2024. Enkelt er uløste, hvilket ligeledes er berørt i rapporten.

Evalueringsmetode:

Kommentarer:

Workshop – i starten skeptisk, men positivt overrasket.

Hukommelsen holdte ikke helt, men det var også oplysende.

Formen overholder ministeriets retningslinjer, men er billigere og mere simpel end sidste gang.

Spændende at få indblik i, hvor meget man egentlig selv har fået med – spændende intern evaluering. Og at det så kan bruges til RR, så er det fint.

En målestok på, om vi har jer (Rådet/bestyrelse) ”med ombord”.

Input fra debatten:

Hvis man kun har været medlem af Rådet i kort tid, bør man have mulighed for at tage forbehold.

Der informeres løbende om aktiviteterne i Ledelsesorienteringen.

Involver gerne Råd/bestyrelse ift. evalueringsworkshoppens resultater, bl.a. ift. det, vi endnu ikke har helt fat om, f.eks. sundhed.

Dybde og omfang:

Står resultaterne klare: Ja, selvom NPV har arbejdet med mere end 90 aktiviteter

Fremadrettede metoder: Fremad kunne man måske arbejde med en løbende evaluering – årligt eller tematisk. De nedsatte udvalg kunne måske evaluere deres område – ville give en mere kvalitativ evaluering.

Har vi leveret det vi skal: Ja, det har vi.

Næste planperiode – Debatoplæg/idéer: 12 målsætninger => 6 indsatsområder. De 12 målsætninger skal alle være der, og alle er lige for loven.

Evt. nedprioritere i kommende periode:

Hvad gør andre niveauer mere eller mindre af ift. bl.a. vadehavssamarbejde, f.eks. at DK ikke er med i trilateral forskningsindsats - skal NPV arbejde på det trilaterale, hvis ikke staten gør?

Evt. opprioritere i kommende periode:

Bygge stoltheden ind over alle indsatsområder

Sæt gerne vidtløftige og ambitiøse mål, således at vi får modet til at træde ind på det større scener, som f.eks. testcenter.

Overvej hvordan vi kan inddrage frivillige udefra (f.eks. geografisk), så kendskabet øges over hele landet. Koster ressourcer, men måske en vej frem.

Fiskerne presses ind på stadig mindre arealer – kan der gøres noget der? Havvindparkerne etableres på fiskepladserne, måske erstatning fra vindmøller kan anvendes til at købe reje-fisker-licenser ud – lign. Vadehavspulje fra Holland.

Slå hul i Rømø-dæmningen – 1 1/2 km hul i dæmningen hvor den hæves på pæle, så vandet kan komme igennem og sikrer dynamik.

Lav tidevands-energi under dæmningen (skal den på utopi-listen?) Tænk i tidevand i Vadehavet frem for vinden.

Genslyngning af åer.

Beslutning:

Evaluering godkendt. Procedure godkendt.

Bilag:

2.1 Evaluering af Nationalparkplan 2019-2024

Punkt 3 – Valg af repræsentant til Kulturudvalget - Beslutningspunkt (5 min.)

Motivering:

Anne Marie Ludvigsen ønsker at udtræde af Kulturudvalget og der skal derfor udpeges en ny repræsentant til dette.

Referat: Jens Lorenzen orienterede om, at Daisy Dahl er opfordret til at modtage valget. Der blev ikke stillet andre forslag.

Beslutning: Daisy Dahl modtog valget og er nyt medlem af kulturudvalget.

Bilag:

3.1 Kommissorium for kulturudvalget

Punkt 4 – Wadden Sea Forum (WSF) - valg af ny repræsentant fra Rådet - Beslutningspunkt (5 min.)

Motivering:

Christiane Terhart ønsker at udtræde af Wadden Sea Forum, og derfor skal der formelt udpeges en ny repræsentant til dette.

Det skal bemærkes, at forretningsudvalget (EC) for WSF, har sendt brev til medlemmerne af WSF jævnfør bilag, at forretningsudvalget indkalder til en generalforsamling i november 2023, med indstilling om, at man igangsætter nedlukning af WSF med reel virkning fra 1 jan 2024.

Formanden for WSF (Preben Friis-Hauge) deltager i punktets behandling, og der vil kunne stilles spørgsmål/gives svar under hensyntagen til WSF generalforsamling i november 2023.

Det foreslås rådet:

- at man respekterer og anerkender Christiane Terharts udtræden af WSF
- at man afventer beslutningen fra generalforsamlingen i WSF, inden Rådet behandler udpegning af et medlem til WSF

Referat:

Preben Friis-Hauge (PFH) er fungerende formand for WSF, og berettede nærmere om WSF's arbejde med over 20 års historie, startet på EU fonds bevillinger, senere mere stabil, men også mindre, finansiering. WSFs rolle har været en pendant til det Rådgivende Udvalg for Vadehavet, dvs. de lokale interessenters talerør, men også en organisation som de tyske myndigheder har haft svært ved at finde en rolle til, ligesom de tyske myndigheder ikke har medfinansieret WSF.

Der kan ikke længere skaffes finansiering til at drive sekretariatet og dermed heller ikke WSF, hvorfor WSF's ophør er iværksat og ventes afsluttet inden årets udgang. Der kan måske opstå et andet forum, men der er p.t. ikke noget konkret.

PFH anbefaler på baggrund heraf at vente med at indstille en ny NPV repræsentant.

Beslutning: NPV afventer afklaring på WSF's situation, og overlader NPV's interesser heri til PFH.

Bilag:

4.1 Orientering om igangsætning af nedlukning af Wadden Sea Forum

Punkt 5 – Meddelelser - Orienteringspunkt (40 min.)

Motivering:

Kort orientering fra formanden, bestyrelses- og udvalgsrepræsentanter samt sekretariatet.

- Nyt fra formanden
- Orientering fra bestyrelsen v/Jens Lorenzen og Anne Marie Ludvigsen
- Nyt fra Wadden Sea Forum v/Christiane Terhart
- Nyt fra Partnerudvalget v/Johanne Ludvigsen og Bente Bjerrum
- Nyt fra Skibet v/Steffen Steffensen
- Nyt fra Kulturudvalget v/Ole Jakobsen og Anne Marie Ludvigsen
- Nyt fra Naturudvalget v/Thomas Bregnballe og Søren Vinding
- Nyt fra Forskningsudvalget v/Xenia Salomonsen
- Nyt fra Sekretariatet: ledelsesorientering

Referat:

Formand Jens Lorenzen orienterede om følgende:

Orientering fra bestyrelsen: Ny bestyrelse, og derfor nogen intro. Ellers kan info. fås fra referat fra bestyrelsens møde og fra ledelsesorientering. Bestyrelsesformanden Flemming Just lægger op til et styrket samarbejde med Vadehavskommunerne.

I øvrigt ros til ledelsesorientering og opfordring til at følge NPV på sociale medier

Nyt fra WSF: Se pkt. 4

Nyt fra Partnerudvalget: Der arbejdes med genstart af partnerprogram – partnerundersøgelse – rensning partnerliste – udvikling af partnerprogram og partnerkategorier. Total Energy's partnerskab behandles på et af de kommende møder.

Nyt fra Skibet: Sejladsen til Sønderhodag blev aflyst pga. vejret. Har i år været godt rundt i Vadehavet; Janderup, Hjerting, Ribe og Rømø. Skibet har nu afsluttet sæsonen. Skal på værft i 2024.

Nyt fra Kulturudvalget: Ny formand Sandi Eis Ravn, og Marco Brodde er indsat i udvalget som udøvende kunstner. I en idé-fase har udvalget drøftet hvorvidt værker kunne sættes til salg via NPV's hjemmeside og om der kunne produceres relevant TV med henblik på det trilaterale samarbejde. Evt. med støtte fra TVSyd's støtteforening, der uddeler midler. Kunst Kultur og Kobbersnepers udstilling åbner i London i november, hvor Marco Brodde og Anne Husum Marboe deltager. Wadden tide blev udfordret af storm og højvande, som blev til en slags storm-happening. Der er skabt en Husbåd ved Ho af en kunstner og sydamerikanske sivbådshåndværkere – den tiltrækker en del besøgende. I uge 42 er der seminar/møde om projekter i bygningskultur arve uge 42 i Esbjerg. Endelig er der kommet lydvandring på bl.a. Esbjerg Havn

Nyt fra Naturudvalget: I gang med en reorganisering - 3 nye medlemmer. Arbejder p.t. med en opgave nævnt i nationalpark-planen nemlig en oversigt over værdifuld og sårbar natur, hvor der testes i et pilotområde ved Grådyb.

Nyt fra Forskningsudvalget: 2 nye medlemmer Bodil Stilling Blichfeldt, turisme og Egon Bjørns-have Noe, landdistriktsudvikling. Udvalget har kommenteret på et Hørings svar ift. Udvidelsen af Grådyb. Der arbejdes også på afklaring om der kan reetableres ålegræs i Vadehavsområdet. Forskningsdagen er planlagt til d. 23. februar 2024.

Preben Friis-Hauge: Kystvandrådet, som har fokus på reduktion af udledninger af kvælstof mv., arbejder konkret med ålegræs på østsiden af Fanø – måske samle kræfterne?

Nyt fra Sekretariatet: Vil ikke sige meget, men henviser til ledelsesorienteringen.

Nyt fra Græsningsforeningen: I alt 250 ha. med i Græsningsforeningens arbejde i Varde ådal, og rykker nu måske også til Ribe Vesterå og starter med at tale med 15 lodsejere der i alt besidder 200 ha. I øvrigt også i gang med at samle undersøgelser og forskningsresultater i Varde Ådal – hvad er der kommet ud af græsningsinitiativerne.

Bilag:

5.1 Ledelsesorientering fra bestyrelsesmødet den 21. september 2023

5.2 Referat af bestyrelsesmødet den 21. september 2023

Punkt 6 – Status på testcenter for havvindmøller - Orienteringspunkt (20 min.)

Motivering:

Kirkeministeren med ansvar for Plan- og landdistriktsstyrelsen besluttede i juni, at processen med udpegning af et nyt område, hvor testcenteret kan lægges, skulle genbesøge de oprindelige 400 placeringsmuligheder med henblik på at fremlægge det for forligspartierne ultimo september,

med beslutning om det sted der skal arbejdes videre 3. oktober. Beslutningen er udsat til december. I september har Nationalpark Vadehavet lavet en uvidenskabelig illustration, baseret på en støjmåling fra en havvindmøllepark planlagt ved Hirtshals, hvor støjudbredelsen vises i Ballum-marsken. Samtidig havde Nationalpark Vadehavet og Danmarks Naturfredningsforening inviteret Sebastian Klein og politikere til en dialog ved Kammerslusen. Der gives en kort redegørelse af hvor tingene står.

Referat:

Kirkeministeren har lyttet til de mange protester henover vinteren og foråret over etablering af testcenter for havvindmøller i/ved Vadehavet og stoppede processen i forsommeren. Alle lokaliteter i hele landet blev genvurderet af DTU og vind industrien samt embedsmænd juli-september med henblik på en endelig folketingsbeslutning 3. oktober. Der er fortsat stærk interesse omkring Ballum-marsken, Borris og udvidelse af Østerild. Ideelt 8 møller, men nu er man også villig til 2-3 møller et sted og 4-5 et andet sted. Ny beslutning af forligspartierne i indeværende år.

Processen blev meget lukket hen over vinteren og NPV som statslig fond kunne/kan ikke få aktindsigt i høringsvar vedr. UNESCO's verdensarv i Slots- og Kulturstyrelsen, ligesom Plan- og Landdistriktsstyrelsen afviser at ville svare/sendt noget overhovedet på en aktindsigt på arbejdet med testcenter-sagen.

Der er indikationer på, at den endelige beslutning tages i regeringstoppen.

Danmarks Naturfredningsforenings præsident og NPV afholdte møde på diget ved Kammerslusen med politikere, hvor bl.a. Pernille Vermund og en repræsentation af lokale fra flere politiske partier var tilstede sammen med afgang Ulla Tørnæs, Eva Kjer Hansen samt med naturmanden Sebastian Klein som 'guide' på diget.

Der arbejdes på at få en Christiansborg-høring eller -samråd inden nytår.

Det blev foreslået at anvende one-pagers til politikernes forståelse.

Bilag:

6.1 Kort der viser støj ved Ballum

Punkt 7 – Introduktion til VaBene-projektet - Orienteringspunkt (20 min.)

Motivering:

VaBene er et acronym for Visitor Activation to Benefit nature and environment. 'Va bene' betyder også, at 'det går godt' på italiensk. VaBene er også titlen på et 3-årigt grænseoverskridende projekt til 13 mio. kr., som Nationalpark Vadehavet står i spidsen for.

Sekretariatet vil fremlægge hvad formålet er med projektet, herunder også partnere, aktiviteter, målgrupper, budget osv. Det kan nævnes, at hele indsatsen med nationalparkens partnerprogram og produkter er lagt ind i projektet, ligesom en stor del af den trilaterale indsats skal finansieres her igennem, så det har været særdeles vigtigt at få projektet hjem efter 2 års proces.

Referat: Projektstart 1. oktober 2023. Opstartsmøde i Tønder med projektpartnerne 9.-10. oktober.

NPV er leadpartner, dvs. overordnet ansvarlig for projektet overfor EU's Interreg-kontor, ligesom vi er ansvarlig for arbejdsplanke 1 og 4 af i alt 5 arbejdsplanke. Samtidig er vi også involveret i arbejdsplanke 2, 3 og 5, men i mindre omfang. I alt rummer projektet 9475 timer for NPV i de kommende 3 år, primært fordelt på 6 af NPV's medarbejdere, hvor Søren kommer på fuld tid i projektet.

Projektet har en række ret konkrete mål, bl.a. skal vi nå ud til 1 mio. turister og 0,5 mio. lokale beboere, mange virksomheder og medarbejdere. Det skal vi bl.a. med 12 nye oplevelser der skal

gavne naturen, Håndbog til at udvikle sin forretning bæredygtigt, tematiske netværk, besøge nationalparkpartneren, markedsføring af de bæredygtige tiltag og udvikling af en online partnerplatform. Se hjemmeside [her](#). Projektbeskrivelse mv. kan fremsendes.

Bilag:

7.1 VaBene – Udvikling af bæredygtig turisme, en beskrivelse

Punkt 8 – Forslag til punkter til næste møde - Beslutningspunkt (10 min.)

Motivering:

Der er tidligere foreslået:

Drøftelse af Kystvandrådets resultater og

Kabling og påvirkning af området.

Vær opmærksomme på, at der på kommende møder i 2023-2024 vil blive arbejdet med debatoplæg og workshops mv. i forhold til den nye plan.

Referat:

Invitere en ekstern ekspert til at fortælle om kystvandrådets arbejde og resultater.

Invitere en ekspert til at fortælle om el-kablers påvirkning af naturen under vandet (fra offshore-anlæg).

Den nye nationalpark-plan skal Rådet involveres i.

Diskussion af behovet for No-go-zoner i naturen, altså en lidt udansk tanke om at lukke ned for naturområder.

Involvering af rådet i forhold til budgetanvendelsen for kommende perioder

Diskussion af mobilhomes

Punkt 9 – Eventuelt (5 min.)

Motivering:

Rådet kan her komme med meddelelser mv.

Der er følgende events og møder inden næste møde:

- 26. og 27. oktober - Verdensarvpartnerkursus
- 29. oktober - Åbent hus på Nørre Sødam - en værft gård der er blevet restaureret
- 30. november – Juleafslutning for frivillige og udvalg

Referat:

- 1. november åbning af ny port til Nationalpark Vadehavet og Verdensarv Vadehavet på FIMUS kl. 12:00-14:00. Alle er velkomne.

Forslag til mødedatoer i 2024 skal medsendes i mødenotatet fra dette rådsmøde.

Julefrokost for Bestyrelse og Råd på Brorsonsminde i Ribe d. 4. december 2023, som ikke må sammenblandes med julefrokost for frivillige, udvalg m.fl. ultimo november.